

**W kręgu ikon władzy,
ludzi oraz idei
świata starożytnego**

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2014

**W kręgu ikon władzy,
ludzi oraz idei
świata starożytnego**

NR 3256

**W kręgu ikon władzy,
ludzi oraz idei
świata starożytnego**

**pod kierunkiem
Wiesława Kaczanowicza**

**redakcja
Agaty A. Kluczek, Norberta Rogosza, Agnieszki Bartnik**

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2014

Redaktor serii: Historia
Sylwester Fertacz

Recenzent
Ryszard Kulesza

Spis treści

Wstęp (<i>Wiesław Kaczanowicz</i>)	9
Foreword (<i>Wiesław Kaczanowicz</i>)	11
Wykaz skrótów	13

Część pierwsza

Władza. Instytucje, polityka, protagoniści

Joachim Śliwa Faraon tryumfujący nad pokonanymi wrogami. Emblemat zwycięstwa nad siłami chaosu	25
Krzysztof Gębura Władca w <i>Iliadzie</i> . Próba typologii	37
Tomasz Ładoń Sertoriański senat jako ikona opozycji antysullańskiej w latach siedemdziesiątych I wieku przed Chrystusem	57
Przemysław Piwowarczyk Stosunek gnostyków do władzy w świetle <i>Traktatu Trójdzielonego</i> (<i>Nag Hammadi Codex I, 5</i>)	71
Rafał Kosiński Okoliczności depozycji konstantynopolitańskiego patriarchy Eufemiosa w 496 roku	85
Paweł Filipczak Twarze tłumy, czyli wizerunek uczestników i przywódców buntów miejskich (od IV do początku VII w. n.e.)	101

Monika Ozóg <i>Sepulcri violatio w Edykcje Teoderyka na tle Kodeksu Teodozjusza i ustawodawstwa kościelnego</i>	125
--	-----

Część druga

Ludzie. Portrety, ambicje, czyny, dzieła

Patrycja Matusiak O sposobach budowania obrazu wroga w literaturze antycznej na przykładzie Hannibala Punijczyka	143
Hanna Appel O Kornelii, matce Grakchów	155
Norbert Rogosz Obywatelskie cnoty Gnejusza Pompejusza a Republika Rzymska (lata 54–52 przed Chrystusem)	169
Anna Tatariewicz Publiusz Lucyliusz Gamala. Kapłan, urzędnik, dobroczyńca	189
Danuta Okoń Manius Acilius Glabrio – <i>capax imperii</i> . Ikona senatu niedoszłym cesarzem	199
Dariusz Spychała Jerzy z Kapadocji, antynicejski biskup Aleksandrii. Realizator polityki religijnej Konstancjusza II i bibliofil	205
Mirosław J. Leszka Kariera Flawiusza Appaliusza Illusa Trokundesesa. Z dziejów obecności izauryjskiej w Konstantynopolu w II połowie V w.	227

Część trzecia

Idee. Tradycje, symbole, interpretacje

Sergiusz Sharypkin Pelazgowie na Krecie?	243
Grzegorz First Wizerunek Panteosa. Od ikonografii do ideologii bóstwa polimorficznego	257
Michał Kosznicki Przeszłość ateńska w mowach Himeriosa	275

Agnieszka Dziuba	
Jak sobie Liwiusz mizogina wyobrażał? Kilka uwag nad Liwiańską debatą nad zniesieniem <i>Lex Oppia</i> (Auc, 34, 1-8)	285
Ilona Skupińska-Løvset	
<i>Optimus Princeps</i> . Archeologia okresu panowania Trajana	299
Krzysztof Ściśło	
<i>Optimo Principi</i> . Wybrane aspekty ideologiczne i propagandowe w mennictwie cesarza Trajana (98-117)	313
Lechosław Olszewski	
Kolumna Antoninusa Piusa. Sztuka i rytuał <i>consecratio</i>	331
Agata A. Kluczek	
W „rodzinnym kręgu” Postumusa albo <i>icones et elogia tyrannorum Romanorum</i> . Uwag kilka jak moneta stawała się źródłem	349
Bibliografia opracowań (opracowali: Agnieszka Bartnik, Agata A. Kluczek, Norbert Rogosz)	369

Wstęp

Prezentowany tom jest owocem ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *W kręgu ikon władzy, ludzi oraz idei świata starożytnego*. Owa konferencja odbyła się w dniach 22–24 września 2011 roku, w scenerii Beskidu Śląskiego, a konkretnie w miejscowości Ustroń. Jej organizatorem był Zakład Historii Starożytnej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Konferencja w Ustroniu mieści się w cyklu podobnych spotkań, regularnie organizowanych od lat przez poszczególne ośrodki uniwersyteckie, pod patronatem Komisji Historii Starożytnej Polskiego Towarzystwa Historycznego. Wzięli w niej udział przedstawiciele niemal wszystkich uniwersytetów w Polsce, a także reprezentanci innych szkół wyższych naszego kraju. Pewną część spośród przedstawionych podczas Konferencji referatów oddajemy do rąk Czytelników w postaci niniejszej publikacji.

Tom prezentuje wyniki dociekań badaczy różnych dyscyplin wiedzy, odnoszących się do starożytności kręgu śródziemnomorskiego. Znajdujemy w nim zatem artykuły z zakresu historii, jak również z szerokiego spektrum pokrewnych dziedzin wiedzy (archeologia, filologia klasyczna, religioznawstwo czy historia sztuki). Jest rzeczą godną podkreślenia, że szereg tekstów wyszedł spod piór młodszej generacji polskich starożytników.

Zarówno w nazwie Konferencji, jak i w tytule niniejszej publikacji występuje pojęcie „ikona”, rozumiane jako symbol spraw związanych z istotnymi, ważącymi kwestiami funkcjonowania świata starożytnego. To zarówno zagadnienia sprawowania podówczas władzy, ludzi, którzy ją dzierżyli, a także niezwykle bogatego świata idei towarzyszących tamtym, odległym czasom. Ostatnia z wymienionych płaszczyzn jest przy tym szczególnie bliska organizatorom Konferencji. Zakład Historii Starożytnej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach specjalizuje się bowiem szczególnie w badaniach nad kwestiami ideologicznymi antyku. Owe badania dotyczą głównie materiału numizma-

tycznego, czego zresztą wyrazem stały się dwa zamieszczone tutaj artykuły reprezentantów gospodarzy.

Wiesław Kaczanowicz

Foreword

The book is the proceedings volume of the national academic conference, entitled: *In the Icons of Power, People and Ideas of the Ancient World*. The conference was held on September 22–24, 2011, in the Silesian scenery of Ustroń in the Beskidy Mountains. It was hosted by the Department of Ancient History at the University of Silesia in Katowice.

The conference is one of the series of similar meetings, regularly organized for many years now, by particular University centers under the auspices of the Commission for Ancient History (Polish Historical Society). Participants from almost all universities in Poland, as well as from other schools in our country, have taken part in this conference. Therefore, we would like to present the Readers with a selected number of papers (out of many interesting ones), which were presented during the conference.

The volume presents the research results in various disciplines of knowledge exploring the bygone era of the Mediterranean territory. Therefore, the Reader will find articles from the field of history, as well as from a broad spectrum of related disciplines (e.g. archeology, classical studies, religious studies or art history). One aspect should be emphasized, that is, the fact that a number of texts were written by younger generation of Polish researchers in ancient history.

The term “icon” appears both in the title of the conference, as well as in the title of this publication, and it stands for a symbol of issues related to essential matters that ruled the ancient world. These are issues of ancient power, people who held it, as well as presentation of extremely plenteous world of ideas that those bygone days were brimming with. The latter one is especially close to the Conference Organizers. The Department of Ancient History at the University of Silesia in Katowice conducts research into the ideological matters of antiquity. It predominantly concerns the numismatic

material. Thus, the book provides two articles which take up this subject, written by two of the conference hosts.

Wiesław Kaczanowicz

Wykaz skrótów

Tytuły katalogów, czasopism, wydawnictw, wydania źródeł

AA	– „Archäologischer Anzeiger”
ÄA	– Ägyptologische Abhandlungen. Wiesbaden
AAN	– „Atti della Accademia di Scienze Morali e Politiche. Società Nazionale di Scienze, Lettere e Arti di Napoli”
AAntHung	– „Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae”
AB	– „Analecta Bollandiana”
ABull	– „The Art Bulletin”
AC	– „L’Antiquité Classique”
AHB	– „The Ancient History Bulletin”
AJA	– „American Journal of Archaeology”
AJPh	– „American Journal of Philology”
Anc W	– „The Ancient World”
Ann. UMCS	– „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”
ANRW	– <i>Aufstieg und Niedergang der römischen Welt. Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschung.</i> Hrsg. H. TEMPORINI et al. Berlin–New York 1972 i n.
AnTard	– „Antiquité Tardive”
ArchClass	– „Archeologia Classica”
ArchN	– „Archaeological News”
ARLIMA	– Archives de littérature du Moyen Âge
ATM	– Altes Testament und Moderne. Münster
BABesch	– „Bulletin Antike Beschaving”
BCAR	– „Bullettino della Commissione Archeologica Comunale in Roma”
BdE	– Bibliothèque d’étude. Le Caire
BES	– „Bulletin of the Egyptological Seminar”
BIE	– „Bulletin de l’Institut d’Egypte”

- BIFAO – „Bulletin de l'Institut Français d'Archéologie Orientale”
 BJ – „Bonner Jahrbücher”
 BO – „Bibliotheca Orientalis”
 BSEG – „Bulletin de la Société d'Égyptologie, Genève”
 ByzZ – „Byzantinische Zeitschrift”
- C&M – „Classica et Mediaevalia”
 CArch – „Cahiers Archéologique”
 CCGG – „Cahiers du Centre Gustave Glotz”
 CdE – „Chronique d'Égypte”
 CEDARC – Centre d'études et de documentation archéologiques
 CFHB – Corpus Fontium Historiae Byzantinae. Berlin–New York
 CIL – *Corpus Inscriptionum Latinarum*. Ed. TH. MOMMSEN et al.
 Berlin 1863 i n.
 CJ – „The Classical Journal”
 CPh – „Classical Philology”
 CP-H – „Czasopismo Prawno-Historyczne”
 CSHB – Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae. Bonnae
- EHR – „The English Historical Review”
 EK – *Encyklopedia Katolicka*. T. 1–20. Lublin 1973 i n.
 EKość – *Encyklopedia Kościoła*. T. 1–2. Oprac. F.L. CROSS,
 E.A. LIVINGSTONE. Tłum. zbior. Warszawa 2004
- FeRA – „Frankfurter Elektronische Rundschau zur Altertumskunde”
- G&R – „Greece and Rome”
 GM – „Göttinger Miszellen”
 GWU – „Geschichte in Wissenschaft und Unterricht”
- HÄB – Hildesheimer Ägyptologische Beiträge. Hildesheim
 HAnt – „Hispania Antiqua. Revista de Historia Antigua”
 HThR – „Harvard Theological Review”
- JbAC – „Jahrbuch für Antike und Christentum”
 JEH – „Journal of Ecclesiastical History”
 JEOL – „Jaarbericht van het Vooraziatisch-Egyptisch Gezelschap
 «Ex Oriente Lux»”
- JESHO – „Journal of the Economic and Social History of the Orient”
 JHS – „The Journal of Hellenic Studies”
 JNES – „Journal of Near Eastern Studies”
 JÖB – „Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik”
 JRA – „Journal of Roman Archaeology”
 JRS – „The Journal of Roman Studies”
 JS – „Journal des Savants”
 JWAG – „Journal of the Walters Art Gallery”

- Kleine Pauly–Wissowa – *Der Kleine Pauly. Lexikon der antike auf der Grundlage von Pauly's Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft.* Unter Mitwirkung zahlreicher Fachgelehrter bearbeitet und herausgegeben von K. ZIEGLER. Stuttgart 1964 i n.
- LÄ – *Lexikon der Ägyptologie.* Bd. 1–7. Wiesbaden 1975 i n.
- LEC – „Les Études Classiques”
- Les Cahiers du CEPOA – Les Cahiers du Centre d'Etude du Proche-Orient Ancien, Université de Genève. Leuven
- LIMC – *The Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae.* Vol. 1–8. Zürich–München–Düsseldorf 1981 i n.
- Loeb – Loeb Classical Library
- LSJ – *A Greek-English Lexicon.* Eds. H.G. LIDDELL, R. SCOTT
- MÄS – Münchner Ägyptologische Studien. Berlin
- MBAH – „Münstersche Beiträge zur Antiken Handelsgeschichte”
- MDAIK – „Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Abteilung Kairo”
- MedHist – „Medical History”
- MEFRA – „Mélanges de l'École Française de Rome, Antiquité”
- MGR – „Miscellanea Graeca e Romana”
- MH – „Museum Helveticum”
- NAC – „Numismatica e Antichità Classiche: Quaderni Ticinesi”
- NC – „Numismatic Chronicle”
- OBO – *Orbis Biblicus et Orientalis.* Fribourg–Göttingen
- OLA – *Orientalia Lovaniensia Analecta.* Leuven
- OLD – *Oxford Latin Dictionary.* Eds. P.W. GLARE. Oxford 1968, 1982
- OLZ – „Orientalistische Literaturzeitschrift”
- OMRO – „Oudheidkundige Mededelingen uit het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden”
- ORom – „Opuscula Romana”
- PÄ – *Probleme der Ägyptologie.* Leiden–Boston
- PAM – „Polish Archaeology in Mediterranean”
- PBSR – „Papers of the British School at Rome”
- PEF – *Powszechna Encyklopedia Filozofii.* T. 1–10. Lublin 2000 i n.
- PLRE I – *The Prosopography of the Later Roman Empire.* Vol. 1: AD 260–395. Eds. A.H.M. JONES, J.R. MARTINDALE, J. MORRIS. Cambridge 1971
- PLRE II – *The Prosopography of the Later Roman Empire.* Vol. 2: AD 395–527. Ed. J.R. MARTINDALE. Cambridge 1980
- PLRE III – *The Prosopography of the Later Roman Empire.* Vol. 3: AD 527–641. Pt. 1–2. Ed. J.R. MARTINDALE. Cambridge 1992
- Polis – „Polis. Revista de ideas y formas políticas de la Antigüedad Clásica”

- RAC – *Reallexicon für Antike und Christentum*. Bd. 1–25.
Hrsg. T. KLAUSER et al. Stuttgart 1950 i n.
- RdE – „Revue d’Égyptologie”
- RE – *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*.
Hrsg. G. WISSOWA et al. Stuttgart 1894 i n.
- REByz – „Revue des Études Byzantines”
- REL – „Revue des Études Latines”
- RhM – „Rheinisches Museum für Philologie”
- RIC – *The Roman Imperial Coinage*. Ed. H. MATTINGLY et al. Londyn
1923 i n. (reed. 1968)
- RIC 1² – *The Roman Imperial Coinage*. Vol. 1: *From 31 BC to AD 69*.
Eds. C.H.V. SUTHERLAND, R.A.G. CARSON. London 1984.
Rev. ed.
- RIC II – *The Roman Imperial Coinage*. Vol. 2. Ed. H. MATTINGLY,
E.A. SYDENHAM. Londyn 1926.
- RIC III – *The Roman Imperial Coinage*. Vol. 3. Ed. H. MATTINGLY,
E.A. SYDENHAM. Londyn 1930.
- RIC V – *The Roman Imperial Coinage*. Vol. 5. Ed. H. MATTINGLY,
E.A. SYDENHAM, P.H. WEBB. Londyn 1933.
- RIN – „Rivista Italiana di Numismatica e Scienze Affini”
- RM – „Römische Mitteilungen”
- RN – „Revue Numismatique”
- RPAA – „Rediconti della Pontificia Accademia di Archeologia”
- RStudFen – „Rivista di Studi Fenici”
- SAAC – „Studies in Ancient Art and Civilization”
- SAK – „Studien zur Altägyptischen Kultur”
- SAOC – „Studies in Ancient Oriental Civilisation”
- SEL – „Studi Epigrafici e Linguistici sul Vicino Oriente Antico”
- SHAW – Sitzungsberichte der Heidelberger Akademie der
Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse. Heidelberg
- SHHA – „Studia Historica. Historia Antigua”
- SM – „Schweizer Münzblätter” („Gazette Numismatique Suisse”)
- SSHT – „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”
- TAPhA – „Transactions and Proceedings of the American Philological
Association” (1897–1972); „Transactions of the American
Philological Association” (1974–)
- ThStud – „Theological Studies”
- TLG – *Thesaurus Linguae Graecae*. Leipzig
- VChr – „Vigiliae Christianae”
- VoxP – „Vox Patrum”
- WN – „Wiadomości Numizmatyczne”
- WS – „Wiener Studien”
- WZKM – „Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes”

YES	– Yale Egyptological Studies. New Haven
ZAC	– „Zeitschrift für Antikes Christentum“
ZÄS	– „Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde“
ZDMG	– „Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft“
ZThK	– „Zeitschrift für Theologie und Kirche“
ВДИ	– „Вестник Древней Истории“

Wykaz źródeł

A.: <i>Fr.</i>	– AESCHYLUS TRAGICUS: <i>Fragmenta</i>
A.: <i>Persae</i>	– AESCHYLUS TRAGICUS: <i>Persae</i>
A.: <i>Supp.</i>	– AESCHYLUS TRAGICUS: <i>Supplices</i>
A.: <i>Th.</i>	– AESCHYLUS TRAGICUS: <i>Septem contra Thebas</i>
A.: <i>Eu.</i>	– AESCHYLUS TRAGICUS: <i>Eumenides</i>
AMM. MARC.	– AMMIANUS MARCELLINUS: <i>Rerum gestarum libri qui supersunt</i>
APOLLOD.: <i>Bibl.</i>	– APOLLODORUS MYTHOGRAPHUS: <i>Bibliotheca</i>
APP.: <i>BC</i>	– APPIANUS ALEXANDRINUS: <i>Bella Civilia (De bellis civilibus)</i>
APP.: <i>Hann.</i>	– APPIANUS ALEXANDRINUS: <i>Hannibalica</i>
APP.: <i>Hisp.</i>	– APPIANUS ALEXANDRINUS: <i>Hispanica</i>
APP.: <i>Mith.</i>	– APPIANUS ALEXANDRINUS: <i>Mithridatica</i>
ARR.: <i>Hist.</i>	– ARRIAN: <i>Historia</i>
ASCON.: <i>In Mil.</i>	– Q. ASCONIUS PEDIANUS: <i>Orationum Ciceronis quinque enarratio</i>
ASELLIO: <i>frg.</i>	– P. SEMPRONIUS ASELLIO: <i>Rerum gestarum libri (Historiae)</i>
ATH.: <i>AA</i>	– ATHANASIUS: <i>Apologia contra Arianos</i>
ATH.: <i>AC</i>	– ATHANASIUS: <i>Apologia ad Constantium</i>
ATH.: <i>Decr.</i>	– ATHANASIUS: <i>De decretis</i>
ATH.: <i>Ep. encycl.</i>	– ATHANASIUS: <i>Epistola encyclica</i>
ATH.: <i>Fug.</i>	– ATHANASIUS: <i>Apologia de fuga mea</i>
ATH.: <i>HA</i>	– ATHANASIUS: <i>Historia Arianorum ad monachos</i>
ATH.: <i>Syn.</i>	– ATHANASIUS: <i>De synodis</i>
AUREL. VICT.: <i>Caes.</i>	– SEX. AURELIUS VICTOR: <i>Liber de Caesaribus</i>
AUSON.: <i>Epist.</i>	– D. AUSONIUS MAGNUS: <i>Epistolae</i>
BAS. CAES.: <i>Ep.</i>	– BASILIUS CAESARIENSIS: <i>Epistulae</i>
CASS. DIO	– CASSIUS DIO COCCEIANUS: <i>Historia Romana</i>
CASSIOD.: <i>var.</i>	– FLAVIUS MAGNUS CASSIORORUS AURELIUS: <i>Variae</i>
CATO: <i>fr.</i>	– M. PORCIUS CATO: <i>Incertorum librorum fragmenta</i>
<i>Chron. pasch.</i>	– <i>Chronicon paschale</i>
CIC.: <i>Att.</i>	– M. TULLIUS CICERO: <i>Epistulae ad Atticum</i>
CIC.: <i>Balb.</i>	– M. TULLIUS CICERO: <i>Pro Balbo</i> (<i>Pro Cornelio Balbo. Oratio ad iudices</i>)

- CIC.: *Brut.* – M. TULLIUS CICERO: *Brutus*
 CIC.: *de or.* – M. TULLIUS CICERO: *De oratore*
 CIC.: *div.* – M. TULLIUS CICERO: *De divinatione*
 CIC.: *fam.* – M. TULLIUS CICERO: *Epistulae ad familiares*
 CIC.: *Lael.* – M. TULLIUS CICERO: *Laelius de Amicitia*
 CIC.: *leg.* – M. TULLIUS CICERO: *De legibus*
 CIC.: *leg. agr.* – M. TULLIUS CICERO: *De lege agraria*
 CIC.: *off.* – M. TULLIUS CICERO: *De officiis*
 CIC.: *Phil.* – M. TULLIUS CICERO: *Philippicae*
 CIC.: *Planc.* – M. TULLIUS CICERO: *Pro Plancio*
 CIC.: *Q. fr.* – M. TULLIUS CICERO: *Epistulae ad Quintum fratrem*
 CIC.: *rep.* – M. TULLIUS CICERO: *De re publica*
 CIC.: *Rosc. Amer.* – M. TULLIUS CICERO: *Pro Sexto Roscio Amerino*
 CLEM. AL.: *Strom.* – CLEMENS ALEXANDRINUS: *Stromata*
 CLEM. ROM.: *Ep. ad Cor.* – CLEMENS ROMANUS: *Epistula ad Corinthios*
 CONST.: *Cer.* – CONSTANTINUS PORPHYROGENITUS: *De cerimoniis aulae byzantinae*
 CONST.: *De insid.* – CONSTANTINUS PORPHYROGENITUS: *Excerpta Historica; De insidiis*
 CYRILL.: *V. Sabae* – CYRILLUS SCYTHOPOLITANUS: *Vita Sabae*
- Dig. – *Digesta Iustiniani*
 DIOD. SIC. – DIODORUS SICULUS: *Bibliotheca historica*
- ENN.: *fr.* – Q. ENNIUS: *Annales*
 ENNOD. – ENNODIUS MAGNUS FELIX: *Opera*
 EPIPH.: *Haer.* – EPIPHANIUS: *Panarion seu adversus LXXX haereses*
 Epit. de Caes. – *Epitome de Caesaribus*
 EUSEB.: *HE* – EUSEBIUS CAESARIENSIS: *Historia ecclesiastica*
 EUTR. – EUTROPIUS: *Breviarium ab Urbe condita*
 EVAGR. – EVAGRIUS SCHOLASTICUS: *Historia ecclesiastica*
- FEST. – SEX. POMPEIUS FESTUS: *De verborum significatu*
 FLOR. – L. ANNEUS FLORUS: *Epitomae de Tito Livio bellorum omnium annorum septingentorum libri duo*
 FRONTO: *Princ. Hist.* – M. CORNELIUS FRONTO: *Principia Historiae*
- G.: *Vir. ill.* – GENNADIUSZ: *De viris illustribus*
 GEL. – AULUS GELLIUS: *Noctes atticae*
 GEORG. CEDRENUS – GEORGIUS CEDRENUS: *Compendium Historiarum*
 GEORG. MON. – GEORGIOS MONACHOS: *Chronikon*
 GREG. NAZ.: *Or.* – GREGORIUS NAZIANZENUS: *Orationes*
 GREG. NYS. – GREGORIUS NYSSENUS: [*epistula, frg.*].
 W: *Canones Patrum Graecorum (SCL)*
- GREG. NYS.: *C. Eun.* – GREGORIUS NYSSENUS: *Contra Eunomium*
 GREG. PRES.: *Vita* – GREGORIUS PRESBYTER: *Vita Sancti Gregorii Theologi*
- HA – *Historia Augusta*: C – Commodus; Gall. – Gallieni II;
 H – Hadrianus; MA – Marcus Antoninus;
 AP – Antoninus Pius; P – Pertinax; T – Tyranni XXX;
 Q Tyr – Quadrigae tyrannorum

- HDN. – HERODIANUS: *Historiae imperii post Marcum*
HDT. – HERODOTUS: *Historiae*
HESIOD.: *Opera* – HESIODUS: *Opera et Dies*
HESIOD.: *Theog.* – HESIODUS: *Theogonia*
HIER.: *De vir. ill.* – EUSEBIUS SOPHRONIUS HIERONYMUS: *De viris illustribus*
HIER.: *Ep.* – HIERONYMUS: *Epistolae*
HIL.: *FH* – HILARIUS PICTAVIENSIS: *Collectanea antiariana parisina*
(fragmenta historica)
HIL.: *Lib.* – HILARIUS PICTAVIENSIS: *Libri duo ad Constantium Augustum*
HIMER.: *Or.* – HIMERIOS: *Orationes*
Hist. Aceph. – *Historia Acephala*
HOM.: *Il.* – HOMERUS: *Ilias*
HOM.: *Od.* – HOMERUS: *Odyssea*
HOR.: *Carm.* – Q. HORATIUS FLACCUS: *Carmina (Odes)*
- ILCV – *Inscriptiones Latinae Christianae Veteres*
IOANN. ANTIOCH. – IOANNES ANTIOCHENUS: *Fragmenta*
IOANN. DE NIKIOU – IOANNES DE NIKIOU: *Chronicon*
IRENAEUS: *AH* – IRENAEUS: *Adversus haereses*
ISID.: *orig.* – ISIDORUS HISPALENSIS: *Origines (Etymologiae)*
IUL. EXUPER. – IULIUS EXUPERANTIUS: *Opusculum*
IUST.: *Apol.* – S. IUSTINUS MARTYR.: *Apologiae*
IUST.: *Epit.* – M. IUNIANUS IUSTINUS: *Epitome. Historiarum Philippicarum*
libri XLIV
IUV. – D. IUNIUS IUVENALIS: *Saturae*
IUL.: *Ep.* – IULIANUS: *Epistulae*
- LIB.: *Or.* – LIBANIUS: *Orationes*
LIV. – T. LIVIUS: *Ab Urbe condita*
LIV., *per.* – T. LIVIUS, *periochae*
LUCAN.: *Phars* – M. ANNAEUS LUCANUS: *Bellum civile (Pharsalia)*
- MALAL. – IOANNES MALALAS: *Chronographia*
MALCHUS: *Test.* – MALCHUS PHILADELPHENSIS: *Testimonia*
MARCELL. – MARCELLINUS COMES: *Chronicon*
MICHAEL SYRUS: *Chron.* – MICHAEL SYRUS: *Chronicon*
MOSCHOS: *Pratum Spirit.* – IOANNES MOSCHOS: *Pratum spirituale*
- NHC – *Nag Hammadi Codex*
- ORIG.: *C. Celsum* – ORIGENES: *Contra Celsum*
OVID.: *Fasti* – P. OVIDIUS NASO: *Fasti*
- PAUL.: *Vita* – PAULINUS MEDIOLANENSIS: *Vita Ambrosii*
PAUS. – PAUSANIAS: *Descriptio Graecae*
PHILOST.: *HE* – PHILOSTORGIUS: *Historia ecclesiastica*
PHOT.: *Bibl.* – PHOTIUS: *Bibliotheca*
PI.: *Ol.* – PINDARUS: *Olympia*

- PL.: *Pyth.* – PINDARUS: *Pythia*
 PLAUT.: *Poen.* – T. MACCIUS PLAUTUS: *Poenulus*
 PLAUT.: *Aulularia* – T. MACCIUS PLAUTUS: *Aulularia*
 PLIN.: *Ep.* – G. PLINIUS CAECILIUS SECUNDUS (MINOR): *Epistulae*
 PLIN.: *NH* – G. PLINIUS SECUNDUS (MAIOR): *Naturalis Historia*
 PLIN.: *Pan.* – G. PLINIUS CAECILIUS SECUNDUS (MINOR): *Panegyricus*
 PLUT.
 – PLUTARCHUS: *Vitae Parallelae*
 PLUT.: *Aem.* – PLUTARCHUS: *Aemilius Paulus*
 PLUT.: *C. Gracch.* – PLUTARCHUS: *Gaius Gracchus*
 PLUT.: *Caes.* – PLUTARCHUS: *Caesar*
 PLUT.: *Cat. Mai.* – PLUTARCHUS: *Cato Maior*
 PLUT.: *Cat. Min.* – PLUTARCHUS: *Cato Minor*
 PLUT.: *Crass.* – PLUTARCHUS: *Crassus*
 PLUT.: *Flam.* – PLUTARCHUS: *Flaminius*
 PLUT.: *Marc.* – PLUTARCHUS: *Marcellus*
 PLUT.: *Pomp.* – PLUTARCHUS: *Pompeius*
 PLUT.: *Quest. Gr.* – PLUTARCHUS: *Quaestiones Graecae*
 PLUT.: *Sert.* – PLUTARCHUS: *Sertorius*
 PLUT.: *Sol.* – PLUTARCHUS: *Solon*
 PLUT.: *Sull.* – PLUTARCHUS: *Sulla*
 PLUT.: *Ti. Gracch.* – PLUTARCHUS: *Tiberius Gracchus*
 POL.
 – POLYBIUS: *Historiae*
 PS. DIONYS. TELMAH.
 – PSEUDO-DIONYSIUS TELMAHARENSIS
 PS. G.: *Praefatio* – PSEUDO-GENNADIUSZ: *Praefatio.*
 W: GENNADIUSZ: *De viris illustribus*
 PS. ZACH.
 – PSEUDO-ZACHARIAS: *Historia ecclesiastica*
- QUINT.: *Inst.* – M. FABIUS QUINTILIANUS: *Institutiones oratoriae*
- RUFIN: *HE* – RUFINUS: *Historia ecclesiastica*
- S.: *OT* – SOPHOCLES: *Oedipus Tyrannus*
 SALL.: *Hist.* – C. SALLUSTIUS CRISPUS: *Historiarum fragmenta*
 SALL.: *Iug.* – C. SALLUSTIUS CRISPUS: *Bellum Iugurthinum*
 SEN.: *Con.* – L.(M.) ANNAEUS SENECA (MAIOR): *Controversiae*
 SEN.: *Marc.* – L. ANNAEUS SENECA (MINOR): *Ad Marciam de consolatione*
 SID. APOLL.: *Ep.* – G. SOLLIUS (MODESTUS) APOLLINARIS SIDONIUS: *Epistulae*
 SIL.: *Pun.* – SILIUS ITALICUS: *Punica*
 SOCR.: *HE* – SOCRATES SCHOLASTICUS: *Historia Ecclesiastica*
 SOZ.: *HE* – SALMINIUS HERMIAS SOZOMENUS: *Historia Ecclesiastica*
 STAT.: *Silv.* – P. PAPINIUS STATIUS: *Silvae*
 STEPHAN. BYZ.
 – STEPHANUS BYZANTINUS: *Ethnika*
 STRABO
 – STRABO: *Geographica hypomnemata*
 SUET.
 – C. SUETONIUS TRANQUILLUS: *De vita Caesarum*
 (*Dom. – Domitianus; Iul. – Iulius*)
- TAC.: *Ann.* – P. CORNELIUS TACITUS: *Annales*
 TAC.: *Dial.* – P. CORNELIUS TACITUS: *dialogus de oratoribus*

-
- TAC.: *Germ.* – P. CORNELIUS TACITUS: *De origine et situ Germanorum*
TAC.: *Hist.* – P. CORNELIUS TACITUS: *Historiae*
TERT.: *Ad Scapulam* – Q. SEPTIMIUS FLORENS TERTULLIANUS: *Ad Scapulam*
TERT.: *Ad uxor* – Q. SEPTIMIUS FLORENS TERTULLIANUS: *Ad uxorem*
TERT.: *Adv. Valentinianos* – Q. SEPTIMIUS FLORENS TERTULLIANUS: *Adversus Valentinianos*
TERT.: *Apologet.* – Q. SEPTIMIUS FLORENS TERTULLIANUS: *Apologeticum*
TERT.: *De idol.* – Q. SEPTIMIUS FLORENS TERTULLIANUS: *De idolatria*
TERT.: *Scorpiace* – Q. SEPTIMIUS FLORENS TERTULLIANUS: *Scorpiace*
THEMIST.: *Or.* – THEMISTOCLES: *Orationes*
THEOD. AN.: *Epit.* – THEODOROS ANAGNOSTES: *Epitome*
THEOD. AN.: *HE* – THEODOROS ANAGNOSTES: *Historia Ecclesiastica*
THEOPH.: *Ad Autolyicum* – THEOPHILUS: *Ad Autolyicum*
THEOPH.: *Chron.* – THEOPHANES: *Chronographia*
THEOPHYLACTUS: – THEOPHYLACTUS SIMMOCATA: *Historia*
THUC. – THUCYDIDES: *De bello Peloponnesiaco*
- VAL. MAX. – VALERIUS MAXIMUS: *Factorum et dictorum memorabilium libri novem*
- VALENTINUS: *frg.* – VALENTINUS: *fragmenta*
VELL. PAT. – VELLEIUS PATERCULUS: *Historiae Romanae*
VERG.: *Aen.* – P. VERGILIUS MARO: *Aeneis*
VICT. TONN. – VICTOR TUNNUNENSIS: *Chronicon*
- ZACH.: *Syr.* – ZACHARIAS: *Anecdota syriaca*
ZON. – IOANNES ZONARAS: *Epitome historiarum*
ZOS. – ZOSIMUS: *Historia nova*

Redaktor
Gabriela Marszołek

Projekt okładki, stron tytułowych i działowych
Anna Krasnodębska-Okreglicka

Redaktor techniczny
Barbara Arenhövel

Korektor
Marzena Marczyk

Łamanie
Paulina Dubiel

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-343-4
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-344-1
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 25,5 + 4 wkl. Ark. wyd. 33,00.
Papier offset. kl. III, 90 g   Cena 54 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

W kręgu ikon władzy, ludzi oraz idei świata starożytnego

Więcej o książce

CENA 54 ZŁ | ISSN 0208-6336
(+ VAT) | ISBN 978-83-8012-344-1

